

**DOCUMENTE BIBLIOFILE ÎN COLECȚIA PARTICULARĂ
„NICOLAE VARNAY”**

BIBLIOPHILE DOCUMENTS IN "NICOLAE VARNAY"
PRIVATE COLLECTION

Margarita IULIC, Valentina VACARCIUC

Abstract: *Rare books are presented from Nicolae Varnay collection, donated to the USARB Scientific Library in 2015 by his daughter Ileana Budișteanu, architect, Associate Professor, PHD, - Bucharest, Romania. The collection is located in Reading Room No. 4 Documents in foreign languages and numbered 852 documents in 848 titles in various fields of knowledge*

Keywords: *USARB Scientific Library, Nicolae Varnay collection, bibliophile books, luxury editions*

Renumitul romancier, poet, traducător, lingvist, bibliotecar, eseist argentinian Jorge Luis BORGES reflectând despre cărți menționa: „*De-a lungul vremii, memoria noastră alcătuiește o bibliotecă variată, compusă din cărți, sau pagini, a căror lectură a fost o fericire pentru noi și pe care ne-ar plăcea să o împărtășim.*”

Susținem această idee și presupunem că dnul Dr. Nicolae Varnay, o parte din colecția căruia o prezentăm astăzi, tot ar fi de acord cu ea.

Dr. Nicolae Varnay (1910-1990), avocat, s-a născut la Mehadia în Banat, unde tatăl său era notar. După Marea Unire din 1918 familia s-a mutat la Arad. A urmat acolo liceul „Moise Nicoară”, iar apoi a absolvit Facultatea de Drept la Cluj. Pe lângă limba maghiară maternă, precum și limba română, și-a însușit ca autodidact limbile germană și franceză, dobândind o cultură solidă în aceste limbi. A profesat ca avocat de succes la Arad, fiind poreclit „Gură de aur” pentru pledoariile lui în limba română. Aplicându-se lupta de clasă, a fost înlăturat din avocatură în 1948. Au urmat ani grei, în care a practicat diverse slujbe mărunte pentru a-și întreține familia. Din 1960 a revenit la profesia de jurist. S-a pensionat în 1978 în calitate de Consilier Juridic. A crescut și a trăit într-un mediu multicultural înconjurat de români, maghiari, germani, sârbi, evrei. A crezut cu tărie în prietenia între popoare. A îndrăgit muzica și teatrul. Întreaga viață și-a închinat-o familiei și pasiunii pentru cărți. Această donație a fost inițiată și îngrijită de fica sa Ileana Budișteanu, arhitect, conferențiar universitar, doctor - București, România.

Fiind donată Bibliotecii Științifice USARB în anul 2015, pe parcursul anilor 2016-2017 s-a continuat îmbogățirea colecției cu documente valoroase din diverse domenii. Colecția „Nicolae Varnay”, este localizată în acces liber în sala de lectură nr. 4 Documente în limbi străine, însumând 852 documente în 848 titluri din diverse domenii ale cunoașterii: lingvistică, literatură, teoria literaturii, critică literară, filozofie, religie, drept, științe reale, medicină, artă, istorie. Farmecul Colecției „Nicolae Varnay”, este coexistența armonioasă a limbilor, dominantă fiind

limba maghiară (43 %). Conform genului de documente în colecție prevalează documente științifice – 51%, urmate de beletristică – 46% și documente didactice – 3%.

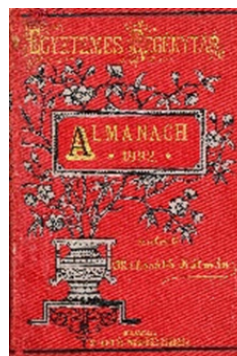

Volumele din colecție datează din secolul al XIX-lea până în prezent. Un dar de excepție sunt edițiile rare, cărțile bibliofile care trezesc interes nu numai prin conținut, dar și prin formă, editate în anii 1868–1955.

Printre cele mai vechi scrieri conform anului de ediție remarcăm:

- Almanach az 1892. evre : Egyetemes Regenytar / szerk. Kalman Mikszath. – Budapest : Singer es Wolfner, 1892. – 251 p.

Kálmán Mikszáth (16.01.1847-28.05.1910), scriitor, publicist și editor maghiar, autor de romane și nuvele satirice, membru al Parlamentului Ungariei, membru corespondent al Academiei Maghiare (1889); Distincții: Premiul lui Sandor Petöfi (1881), Premiul Societății Kishfaludi (1882). Romanul său „*Umbrela Sf. Petru*” (1895) se bucură de succes și a fost ecranizat. Mikszáth a editat almanahuri literare pentru editura *Singer și Wolfner* din anul 1888. *Almanahul pentru 1892*, seria Biblioteca universală (1885-1931), pe lângă calendar, include texte de: Mikszáth, Jókai, Zsigmond Sebők, István Bársony, Ferenc Herczeg, Sándor Bródy, primele scrieri ale lui Adolf Ágay. Coperta, paginile de titlu și decorațiile ex libris au fost proiectate și desenate pentru editură de Hellmann Mosonyi-Pfeiffer (1863-1905); Tip, tricostat: Hardcover; Tip de legare: țesătură roșie cu litere aurite.

Proverbul englez „*Don't judge a book by it's cover*” – *Nu judeca cartea după copertă*, putem cu incertitudine, să-l atribuim următoarelor volume:

- Ghetie, Jon. Dicționar român-magiar : Pentru școală și privați = Roman-magyar szotar : iskolai es maganhasznalatra / Jon Ghetie. – Budapest : Franklin-Tarsulat, 1896. – 501 p.
- Neuestes taschen-worterbuch deutsch and englisch. Volumen 2 / vergleichung der gebruchlichsten munzen, masse und gewichte: F. E. Feller, O. Thiergen. – Leipzig : B. G. Teubner, 1898. – (Kollektion Feller). (Noul dicționar de buzunar german – englez. Volumul 2 / compararea celor mai răspândite monede, măsuri și greutateți)

Starea fizică a acestor documente de referință, demonstrează cât de utile și necesare au fost pentru deținătorul colecției.

„Viața - minut ce-ntruna piere.” Este o maximă a marelui cărturar maghiar Ady Endre. *Endre Ady*, (n. 22.11.1877, Érmindszent, comitatul Sălaj, azi Ady Endre, județul Satu Mare – d. 27.01.1919, Budapesta), scriitor și jurnalist maghiar considerat a fi unul dintre cei mai importanți poeți ai secolului XX, și ai literaturii maghiare în special; cunoscut îndeosebi pentru poemele sale de dragoste. Prima poezie publică în 22 martie 1896 în jurnalul „Szilágy”. În literatura maghiară este primul care rupe legătura cu stilurile vechi, creând un stil modern. Opera lui este influențată de Baudelaire, Verlaine. Este un poet simbolist. Simboluri des folosite: Dumnezeu, Bani, Léda. Întodeauna scrie simbolurile cu literă mare. Opera sa poetică a fost publicată în 12 volume (primul a apărut în 1899, editura Versek), iar proza în 7 volume. File din viața poetului se regăsesc în :

- Ady-dokumentumok konyve. – [Bratislava] : [Eugen Prager], [1937?]. – 87 componente. Cartea de documente conține: cărți poștale, scrisori, dedicații, copiile listelor faximiliate.

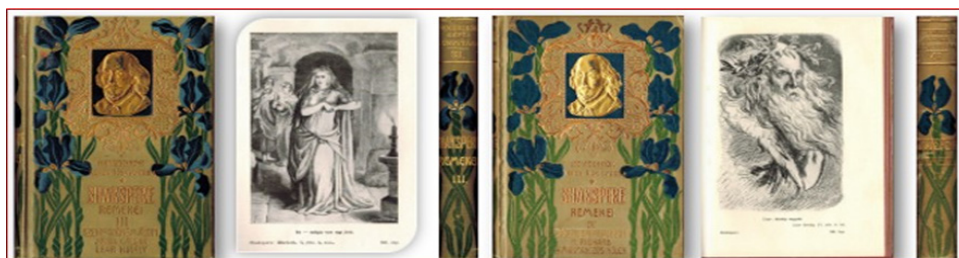
Cu o deosebită plăcere vă invităm să luați act de colecția „Remekírók Képes Könyvtára”, în care sunt incluse operele marilor clasici ai literaturii maghiare, precum și literaturii britanice:

- Csokonai Vitez, Mihaly. Valogatott munkai / Mihaly Csokonai Vitez ; kiadta, bevezetessel es jegyzetekkel ellatta Jozsef Banoczi. – Budapest : Lampel Robert (Wodianer F. es Fiai) Cs. es Kir. Udvari KonyvKereskedes, 1904. – XVIII, 376 p. : il., portr.. – (Remekirok Kepes Konyvtara / szerk.: Antal Rado ; 27) [Literatura maghiarã – Sec. 19];
- Vorosmarty, Mihaly. Munkai. Kotet 3 / Mihaly Vorosmarty ; bevezetessel ellatta: Pal Gyulai. Budapest : Lampel R. Konyvkereskedese, 1906. – 392 p. : il.. – (Remekirok Kepes Konyvtara / szerk.: Antal Rado ; 38) [Dramaturgie maghiarã – Sec.18];
- Shakespeare, William. Shakspere Remekei. Kötet 3 : A Szent-Ivan-eji alom ; Julius Caesar ; Lear kiraly / Shakspere ; rajzaival: John Gilbert ; fordította: Janos Arany, Mihaly Vorosmarty. – Budapest : Lampel Robert (Wodianer F. es Fiai) Konyvkereskedese, 1905. – 328 p. : il.. – (Remekirok Kepes Konyvtara / szerk.: Antal Rado ; 33);

- Shakespeare, William. Shakspere Remekei. Kötet 4 : Janos Kiraly ; Macbeth ; Ill. Richard; A makranczos holgy / Shakspere ; rajzaival: John Gilbert ; fordította: Janos Arany, Mihaly Vorosmarty. – Budapest Lampel Robert (Wodianer F. es Fiai) Konyvkereskedese, [19--?]. – 447 p. : il.. – (Remekirok Kepes Konyvtara / szerk.: Antal Rado ; 49).

Cercetând persoanele menționate aducem la cunoștință câteva note biografice:

János Arany (1817–1882), poet, traducător, prozator, jurnalist maghiar. A scris peste 40 de balade, traduse în mai mult de 50 de limbi. A tradus mai multe drame ale lui Shakespeare în maghiară, printre cele mai importante numărându-se Hamlet.

Mihály Vörösmarty (1800-1855), poet, scriitor romantic maghiar. Traducător al operei lui William Shakespeare, în limba română.

John Gilbert (1817-1897), ilustrator și gravor englez, membru al Academiei

de Arte britanice (1876). A ilustrat peste 150 de cărți, printre care și operele lui Shakespeare.

„Scrie doar ceea ce ai văzut” a fost formula după care se conducea *Contesa de Segur - Sofia Feodorovna Rostopchina*, (n. 01.08.1799, Sankt Petersburg – 9.02.1874, Paris). Scriitoare franceză de origine rusă, provenind dintr-o mare familie nobilă, primește o educație aleasă, care favoriza învățarea limbilor străine, în special franceza. (Pe parcursul vieții, dna va stapani cinci limbi).

După ce s-a dedicat educației copiilor ei, încurajată de jurnalistul Louis Veuillot, începe să scrie la cincizeci de ani, pornind de la povestirile pe care le-a spus nepoților și grupându-le împreună, pentru a forma ceea ce se numește acum „Noul basm”. În romanele ei educația este un factor determinant în evoluția individului.

Volumele contesei sunt publicate pentru prima oară ca ilustrații de către celebra editură Hachette între 1857 și 1872, în colecția „Bibliothèque rose illustree” din 1860.

A scris peste douăzeci de romane și povestiri printre care putem menționa „Necazurile Sofiei”, „Memoriile unui măgar”, „Un drăcușor”, „Generalul Durakin”, „După ploaie, vreme bună”.

- Segur, Comtesse de. *Les Bons enfants*. – Paris : Librairie Hachette, 1907. – 380 p. : il.. – (Bibliothèque Rose illustree)

Cartea conține 70 de ilustrații de *François Fortuné Antoine Feroggio* (1805-1888), pictor francez. A produs, de asemenea, litografii, desene pentru faianță și ilustrații de carte, în special pentru *Les Bons enfants* (1862). Un grup mare de desene de la Feroggio, inclusiv peisaje, scene istorice și de gen, sunt expuse în Muzeul Fabre din Montpellier, în timp ce picturile artistului sunt în muzeele Montpellier și La Rochel.

În colecție se regăsesc și volume ale scriitorilor notorii din Rusia, traduse în mai multe limbi. O perlă bibliofilă e creația:

- *Basmele lui Pușkin prelucrate în românește* / Miron Radu Paraschivescu ; il. de Th. Kiriacoff-Suruceanu. – București : Forum, 1945. – 125 p. : il.

Miron Radu Paraschivescu (2.10.1911 – 17.02.1971). Poet, eseist, traducător, publicist român. Studii: Facultatea de Litere din București. Operă de debut: 1941 – volumul „Cântice țigănești”. Opere semnificative: „Laude”, „Declarația patetică”. Traduce din lirica universală poezii de poți ca: Rainer Maria Rilke, Federico García Lorca, Robert Desnos, Arthur Rimbaud, etc.

Theodor Kiriacoff-Suruceanu (24.10.1900 – 28.04.1958). Minunat desena-tor, gravor, ilustrator de carte și inventiv scenograf de teatru și operă. Studii: școala de Belle Arte din Chișinău; Ilustrațiile pentru: Povești de Ion Creangă (1940); poeziile lui Dimitrie Iov din Covor basarabean (1943). Multe dintre peisa-jele sale se regăsesc în orașele: Paris, Viena, Chișinău, Athena, Sibiu.

Pentru toți cei pasionați de lectură recoman-dăm:

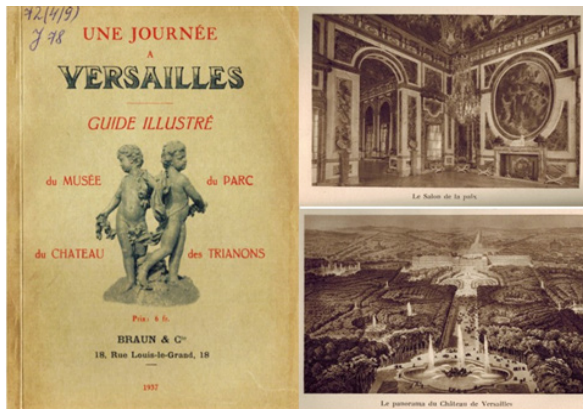
- Rath-Vegh, Istvan. A konyv komediaja / Istvan Rath-Vegh. – 2. Kiadas. Budapest : Cserepfalvi, [1943?]. – 301 p.

„Comedia cărții” reprezintă comorile artei și ști-inței, îmbogățește emoțiile noastre, ne familiarizează cu cele mai renumite și cele mai frumoase cărți, cele mai mari și cele mai mici. Istvan Rath-Vegh este autorul paginilor pline de umor din istoria cărții, scrise cu un stil vesel și plin de înțelepciune.

István Ráth-Végh (1870-1959). Scriitor maghiar, istoric al culturii, avocat, magistru. Autor al nenumăratelor cărți despre prostia umană, credulitate, obiceiuri, modă, bani, texte științifice, fapte istorice uimi-toare, despre oamenii de știință: Istoria culturală a prostiei omenești; Sărbătoa-rea nebunilor.

Colecția de carte „NICOLAE VARNAY” include volume din diverse domenii de artă: muzeologie, pictură, muzică, operă, cinematografie, teatru de la mari edituri cu tradiții de cultură, menționăm doar unele din acestea:

- Une Journée a Versailles : Guide illustre du chateau, du musee, du parc et des trianons. – Paris : Braun & C, 1937. – 68 p. : il.

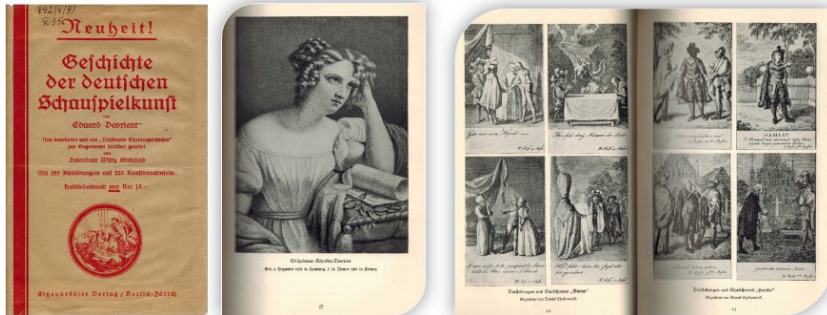

- Barát, Éber, Takács: A művészet története. I-II. kötet. Az ókor művészete. A kelet művészete. Európa művészete. 176 egyszínű és

16 színes táblával. Budapest, é.n., Dante. Kissé viseltes kiadó egész-vászon kötésben.

- Devrient, Eduard. Geschichte der deutschen Schaufpielkunst/ Eduard Devrient ; new bearbeitet und bis in die Gegenwart fortgeführt als „Illustrierte deutsche Theatergeschichte“ von Billy Stuhlfeld. – Berlin : Eigenbrodler Verl., 1929. – 598 p. : fot., il.

Și-au regăsit locul în acest fond personal și documente importante despre probleme ce țin de psihologie, știința economică, medicină, biologie, ecologie, multiple probleme care influențează viitorul omenirii.

- Zischka, Anton. Wissenschaft Bricht Monopole. Leipzig : Wilhelm Goldmann Verlag, 1936. – 266 p. : fot.

Lucrarea lui Anton Zischka ne conduce în cele mai arzătoare probleme economice ale prezentului german și nu numai. În stil fascinant este expus modul în care lumea a fost acaparată de monopolurile de cauciuc, de bumbac și lână, zahăr din trestie, de petrol, grâu, nichel, staniu și alte materii prime. Descrie modul în care chimiștii au reușit să spargă aceste monopoluri.

Anton Emmerich Zischka (1904, Viena - 1997, Spania), a fost un jurnalist austriac și unul dintre cei mai de succes scriitori de ficțiune din secolul al XX-lea. A activat ca corespondent pentru diferite ziare europene și americane. El a scris și sub pseudonimele *Rupert Donkan*, *Thomas Daring*, *Darius Plecha* și *Antal Sorba*. Cele 40 de cărți care au aco-

perit subiecte economice și tehnice non-ficțiune au fost traduse în 18 limbi. Creșterea și succesul editurii Goldmann din Leipzig se bazează în principal pe succesul celor mai bune cărți vândute a lui Zischka. Mai ales a *Wissenschaft Bricht Monopole*, care a devenit un adevărat bestseller. Cartea *Wissenschaft Bricht Monopole* a fost tradusă în limba română de către inginerul Ștefan Georgescu-Gorjan sub pseudonimul Ion Ciobanu în cadrul Editurii „Gorjan”, autorul concepției tehnice a Coloanei infinite monumentale a sculptorului Constantin Brâncuși (*Știința distruge monopolurile* (de Anton Zischka), 258 p., ed. I, 1941, ed. II 1943).

Suscită interes și descrierile despre destine umane, călătorii, explorări științifice:

- Zweig, Stefan. *Erasmie : Grandeur et décadence d'une idée / Stefan Zweig ; trad. de l'allemand par Alzir Hella. – Paris : Ed. Bernard Grasset, 1935. – 240 p. : portr.*
- *Zweig, Stefan* (1881–1942), scriitor, jurnalist, traducător, critic literar, biograf austriac. În prezent este alături de Hermann Hesse unul dintre cei mai citați autori de limbă germană. *Scrie Erasmus of Rotterdam, 1934* (Original title: *Triumph und Tragik des Erasmus von Rotterdam*).
- *Erasm Desiderius Rotterdamus* (1466/69–1536), (pseudonim al lui Gerhard Gerhards); Teolog, umanist olandez. Un mare călător, a fost primul gânditor care se definește drept european. A predicat accesul tuturor la cultură și la cunoaștere.
- Halasz, Gyula. *Ot vilagresz magyar vandorai : Magyar folfedezok benyovszkytol napjainkig / Gyula Halasz. – Budapest : Grill Karoly konyvkiadovallalata, 1936. – 191 p.*

Cartea lui *Gyula Halász* este un bun exemplu de diseminare și de popularizare a cunoștințelor despre traseul de viață și cariera științifică a 13 călători și renumiți exploratori de origine maghiară - Móric Benyovszky, Sándor Kőrösi Csoma, László Magyar, János Xántus, Ármin Vámbéry, Béla Széchenyi, Lajos Lóczy, Jenő Zichy, Samuel Teleki, Mór Déchy, Lajos Bíró, Emil Torday și Aurel Stein. Volumul este completat de un indice geografic.

În cadrul colecției „NICOLAE VARNAY” se regăsesc numeroase cărți rare, ediții de lux și bibliofile de mare valoare, exemplare cu autograf, ilustrate de artiști consacrați, precum și volume cu însemnări manuscrise, cu ex-libris de la marile edituri cu tradiții de cultură.

Termenul „bibliofilie” presupune relevarea originalității cărții, descoperirea valențelor ei specifice. Cartea bibliofilă, spre deosebire de cea obișnuită, nu

este doar obiect de studiu și lectură, ci este și creație. O carte bibliofilă reunește creația autorului, editorului, graficianului, tipografului, legătorului. Un criteriu foarte important în aprecierea cărții bibliofile este vechimea. Totodată, bibliofilia este activitate practică, prin munca de colecționare, păstrare, valorificare a cărții.

**Volume cu însemnări manuscrite ale avocatului,
Dr. NICOLAE VARNAY**

Dnul Dr. Nicolae Varnay a fost un adevărat Om de carte, un devotat bibliofil. A colecționat atât documente ce reflectă activitatea sa profesională de avocat, cât și cărți ce alcătuiesc patrimoniul universal. Explorarea acestor valori oferă posibilitatea de a pătrunde în misterul creației, de a cugeta, de a dobândi noi cunoștințe, de a contribui prin lectură și cercetare, la dezvoltarea personală și de a realiza ceva deosebit.

*„Să se laude alții cu cărțile pe care le-a fost dat să scrie;
eu mă laud cu acelea pe care mi-a fost dat să le citesc.”*
Jorge Luis BORGES

Referințe bibliografice:

1. BORGES, Jorge Luis. *Eseuri : Discuții ; Alte investigații ; Nouă eseuri dantești ; Borges oral ; Biblioteca personală*. Iași : Polirom, 2015. 517 p. ISBN 978-973-46-5211-2.
1. Colecția de carte „NICOLAE VARNAY” [on-line] [citată la 11 noiembrie 2017]. Disponibil: <http://primo.libuniv.md/> ;
2. CRISTIAN, Elena, CECAN, Svetlana. *Ediții de lux și bibliofile din colecția de patrimoniu a BȘ USARB* [on-line] [citată la 21 noiembrie 2017]. http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/3054/1/Cristian_E._editii%20de%20lux.pdf
3. GANEA, Varvara. *Anatomia cărții* [on-line] [citată la 15 decembrie 2017]. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/2654/1/ganea_anatomia_cartii.pdf
4. GEORGESCU-GORJAN, Sorana. Bibliografia Gorjan. [on-line]. In: *Portal Măiastra*. 2005, Anul I, nr. 3, p. 34 [citată la 5 februarie 2017]. Disponibil: <https://zenoviecarlugea1950.files.wordpress.com/2010/11/nr-3-2005.pdf>
5. *Listă de scriitori maghiari* [on-line] [citată la 18 decembrie 2017]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Listă_de_scriitori_maghiari
6. MARINESCU, Nicoleta. *Biblioteconomie în întrebări și răspunsuri*. Iași : Ed. STUDIS, 2008. 161 p. ISBN 978-873-8807-0-1
7. *Zischka, Anton Emmerich* [on-line] [citată la 5 februarie 2018]. Disponibil: https://de.wikipedia.org/wiki/Anton_Zischka